

Frå Håvamål til rosemalte selfies - dikt i 1000 år

ved Randi Jåstad og Ragna Helene Soldal

VIKINGTIDA

Betre byrd
du ber kje i bakken
enn mannevit mykje.
d'er betre enn gull
i framand gard;
vit er vesalmanns trøyst
Frå Håvamål

Årle i old
var det Yme bygde,
var ei sand eller sjø
eller svale bylgjor.
jord var ikkje,
opphimmel ikkje,
var Ginnungagap,
men gras var ikkje.
Frå Voluspå

MELLOMALDEREN

Folkeviser

Bendik og Årolilja

Bendik ri åt Sølondo,
ville han skòa møy;
han var kje lagje til att'e koma,
difyr så laut han døy.
— Årolilja, kvi søve du så lengje

.....

Det voks opp av deires grefti
dei fagre tvo liljebloomar:
dei krøktes i hop ivi kyrkjesvoli –
der stend dei kongjen til domar.
— Årolilja, kvi søv'e du så lengje.

Å vesle Kari vår

Å vesle Kari vår
så lita som ho går.
ho lokka ein kar ifrå Hallingdal,
med sal og med hest
å med sølvknappa vest,
med gullstava hår
å med sprotabelte på.

Å, teleguten visste sitt eige beste,
kaupte seg ei drift
med fe å med heste.
Føre kom Kari
lullands og lokkands,
etter kom teleguten
diltands og hoppands
på silkesokka.

BAROKKEN (1600-talet)

Salme av Petter Dass

Herre Gud, ditt dyre navn og ære
over verden høyt i akt skal være,
og alle sjele,
de trette træle,
alt som har mæle,
de skal fortelle din ære.

Ja før Gud sin ære skal forlise,
Før skal hav og grommen hval ham prise,
Samt og tanteien, som løper leien,
Stenbit og seien og torsk og skreien.
Og nise.

OPPLYSNINGSTIDA (1700-talet)

***Norges Skaal* av Johan Nordahl Brun**

For Norge, Kjempers Fødeland,
vi denne Skaal vil tømme!
Og naar vi først faar Blod paa tand,
vi sødt om frihed drømme.
Dog vaagne vi vel op engang
og bryde Lænker, Baand og Tvang.
For Norge, Kjempers Fødeland,
vi denne Skaal udtømme!

Johan Herman Wessel (frå *Gravskrifter*)

Her ligger Lieut'nant Stabel,
O vee, heel miserabel
I Veiret med sin Snabel,
Og er ei nu capabel,
At bruge meer sin Sabel,
Som var ham meest aimabel
Næst Brændeviin og Fabel.

ROMANTIKKEN (1830 – 1860)

***Til min gyldenlak* av Henrik Wergeland**

Gyllenlakk, før du din glans har tapt,
da er jeg det hvorav alt er skapt;
ja, før du mister din kronas gull,
da er jeg muld.

Idet jeg roper; med vinduet opp!
mitt siste blikk får din gyllentopp.
Min sjel deg kysser idet forbi
den flyver fri.

To ganger jeg kysser din søte munn.
Ditt er det første med rettens grunn.
Det annet give du - kjære, husk! -
min rosenbusk!

Utsprungen får jeg den ei å se;
ti bring min hilsen når det vil skje;
og si jeg ønsker at på min grav
den blomstrer av.

Ja, si jeg ønsker at på mitt bryst
den rose lå du fra meg har kyst;
og, gyllenlakk, vær i dødens hus
dens brudebluss!

NASJONALROMANTIKKEN (rundt 1850)

Aasmund Olavson Vinje (1861)

No ser eg atter slike fjell og dalar
Som dei eg i min fyrste ungdom såg.
Og same vind den heite panna svarar:
Og gullet ligg på snø som før det låg.
Det er eit barnemål som til meg talar
Og gjer meg tankefull, men endå fjåg.
Med ungdomsminne er den tala blanda.
Det strøymmer på meg så eg knapt kan anda.

NYROMANTIKKEN (1890-åra)

Elsk av Arne Garborg (frå *Haugtussa*, 1895)

Den galne Guten min Hug hev daara;
eg fanga sit som ein Fugl i Snøra;
den galne Guten, han gjeng so baus;
han veit at Fuglen vil aldri laus.

Aa gjev du batt meg med Bast og Bende;
aa gjev du batt meg so Bandi brende!
Aa gjev du drog meg so fast til deg,
at heile Verdi kom burt for meg!

TIDLEG MODERNISME (1890-åra)

Jeg ser av Sigbjørn Obstfelder (1893)

Jeg ser på den hvide himmel,
jeg ser på de gråblå skyer,
jeg ser på den blodige sol.

Dette er altså verden.
Dette er altså klodernes hjem.

En regndråbe!

Jeg ser på de høie huse,
jeg ser på de tusende vinduer,
jeg ser på det fjerne kirketårn.

Dette er altså jorden.
Dette er altså menneskenes hjem.

De gråblå skyer samler sig. Solen blev borte.

Jeg ser på de velklædte herrer,
jeg ser på de smilende damer,
jeg ser på de ludende heste.

Hvor de gråblå skyer blir tunge.

Jeg ser, jeg ser ...
Jeg er vist kommet på en feil klode!
Her er så underligt ...

TRADISJONALISME OG MODERNISME (1900-talet)

***Til ungdommen* av Nordahl Grieg (1936)**

Kringsatt av fiender, gå
inn i din tid!
Under en blodig storm –
vi dig til strid!
Kanskje du spør i angst,
udekket, åpen:
hvad skal jeg kjempe med,
hvad er mitt våpen?

Dette er løftet vårt
fra bror til bror:
vi vil bli gode mot
menskenes jord.
Vi vil ta vare på
skjønnheten, varmen –
som om vi bar et barn
varsomt på armen!

***Det er ingen hverdag mer* av Gunvor Hofmo
(frå *Jeg vil hjem til menneskene*, 1946)**

Gud, hvis du ennå ser:
det er ingen hverdag mer.

Det er bare stumme skrik,
det er bare sorte lik

som henger i røde trær!
Hør hvor stille det er.

Vi vender oss for å gå hjem
men alltid møter vi dem.

Alt vi fornemmer en dag
er de dreptes åndedrag!

Om vi i glemsel går:
det er asken deres vi trår.

Gud, hvis du ennå ser:
Det er ingen hverdag mer.

Frå *Dropar i austavind* av Olav H. Hauge (1966)

Kinas dør

De spør um eg kjenner Kina?

Ja, spør de, berre spør. Eg som i årevis venta utanfor Kinas dør.

For døri ho var gul ho, det var derifrå brødskiva kom.

Eg veit eg stend høgt i Kina.

Og skuffa var aldri tom.

Tussalusi kviskrar

Det er ikkje so fårleg

um grashoppa skjerper ljàen.

Men når tussalusi kviskrar

skal du akta deg.

***Selfie* av Einar Økland (frå *Rosemalte selfies*, 2020)**

Nærbilde av meg?
Då må eg ta det sjølv.
Og frå innsida.
Utan kamera
eller spegel.
Eit naturbilde.
Det er likevel ikkje sikkert
det liknar.

***Nattsalme* av Jon Fosse (frå *Stein til stein*, 2013)**

Det finst ei jord som opnar opp
sitt djup av svarte natt
og løyner både sjel og kropp
til ingenting er att

Det finst ei natt som møter deg
og tek deg mildt imot
og lèt deg kvila æveleg,
di hand, di sjel, din fot

Det finst frå Gud i alt som er,
i jord og nattevrimmel,
di sjel er hans, du er hans verd,
du lyser fram hans himmel.